

*Hoe die amerael quam bi den calijffe ende bi alle sijn heren, ende hoe
bi sijn woorden dede voor alle sijn princen, daer hem
die keiser Heyndric mede belast hadde.*

Dat .CXI. capittel.

Als die amerael aldus vanden heeren, den keiser ende sijn princen ghescheyden was, so is hi ghecomen int heyr bi den calijffe, ende hi groete die heren al te samen nae sijnder wet, dat was Mamet, Nykebus ende Balentroen, Jupitrin ende met allen haer goden daer si aen geloven, daer met groete hi den calijffe ende voort alle die ander die bi hem waren. Die calijffe ende die ander coninghen ende heeren die daer tegenwoordich stonden, hieten hem feesteliken willecome, ende si vraechden hem hoe hi stont metten keyser ende met sinen lieden.

Daer op dat die amerael antwoorde ende seyde: “Ortsa, ghi heeren, ghi princen te samen, wildy horen mijn woorden ende den last der kerstenen heeren, die sal ic u verclaren op dat ghi mi audiencie gheven wilt van horen ende swijghen totter tijt dat ic volseyt sal hebben ende verclaert den last des keyzers ende alle sijn heeren.”

Doen sprac die coninc van Lybra: “Het is reden ende recht datmen u ghehoor gheeft ende gheven sal tot dat ghi volseyt hebt.”

Die coninc van Capadocien seyde ooc dier ghelike, ende so deden alle die ander princen, soudanen, ameralen, potestaten¹ dier bi waren.

Ende die ruese Cleopatrין seyde: “Her calijffe, sijn redene moet ghehoort wesen, ende also moghen wi weten die meninghe der kerstenen heeren ende wat haren sin is.”

Die calijffe van Baldac antwoorde daer op ende seyde: “Ortsa, heer [t3va] amerael, laet luyden dijne voys, laet clincken dijne redenen, ende also moghen wi verstaen den sin der Kerstenen! Ende ic bevele datter nyemant so koene en si die spreke, op sinen hals, voor hi sijn woort volvoert heeft.”

Daer op dat si al te samen antwoorden ende seyden: “Wy sijns wel te vreden.”

Aldus so begonste die amerael sijn reden te upsene² ende tontdecken daer hem Heyndric die keiser ende alle die ander

1. potestaten: machthebbers

2. upsene: beginnen

amer ael laet luyden dñne vops. laet
clinken dñne redene. en also moghē
wi verstaen den sin der herstenen. en
ic beucle datter nyemant so hoene en
si die spieck op sinen hals voor hi sijn
woort voluoert heeft. Daer op dat si
alte samen antwooiden en seyde wy
sijns welte vieden. aldus so begonste
die amer ael sijn reden te vpsene ende
tontdecken daer hem heyndic die hei
ker en alle die ander herstene pincen
mede belast hadden en hy seyde. heer
calisse van baldac daer is die kepler
van grieken recht oor vā lymboich
die v ontbiet met sinen edelen conin
ghen heroghē en grauen baenroos
len ridders en ercuwiers. als dat ghy
venninghē soeckē soude om te lossen
v schepen en v liede die si v af gheuā
ghen en sepreliken ghenomē hebben
en doet hē manschap goet en getrou
wete sijn en laten v afgoderijē. en los
sen v scheepen iae wilt ghi weder in v
rūcke seplen. want haer lieder macht
en subtylheit die is v veel te groot om
wed te staen. aldus her calisse siet self
in tijts toe eer dat si v ouer valle met
in acht en met haer groot subtylheit.
also si ons ouer vallen hebbē en ons
af gheworpen hebbē. Wilt ghi wel en
wūsselich doen heer calisse so kiest dat
ghewin en verlicke die schade. en ouer
meret wel die woordē van des conix
caspus sone die v gheseyt heeft dat ghi
luttel profijts daer aen doen soude. al
soot oot wel aen ons ghebleken heeft
Daer met liet die amer ael sijn woov
den en hi seide. ghi heerē neem raede
en gheeft mi hier op een coit antwoor
de. want iem oet haer stelike weder om
also ic gheswoirē en beloofte hebbe nae
onse wet daer weder om te comen en

hem lieden hier op een coit antwoort
te brenghene. Als die calisse aldus de
se woordē verstaen hadde. so wert hy
roepende en buesschende als een ver
woet luybaert en hy seyde. wat meent
die kepler heyndich met sinen verra
ders dat wi kunderē sijn. hi herst ons
verradelic bestoten en niet seprelic. en
verradelic ons schepen af gheirockē.
en daer nae mñn volck verlaghe en
gheuanghe dat ic wicken sal eer ic v
hier schepen sal. en icken ben hier niet
ghecomen om te vlyen noch hier niet
ghecomen om bedwonghe te werde
en hem onderdanich te sijn. mer ic be
hier ghecomen om wrake te nemene
van den gheslachte der sarasinen die
hier ghebleuen sijn voor constantino
belen. ofte selue daer voor bliue met
liue. Doen seyde die ruese cleoparin
wat meent die kepler met sinen ercu
wiers dat wi veruacrt sijn. en dat om
tverlies van onsen scheepen neen wi
niet. ons sullen cois ander schepē op
die hant comē daer wi mede sullen be
waert sijn en cracht vā volcke. aldus
en is ons gheenen noot dat wi hē on
derdanich sullen sijn ofte eenighe oet
moet doen. Saet en segt hem aldus
dat wi begheerē dat hi v en alle die an
der gheuanghe stellen en setten wille
ter vantsoenen. dat ghelt sal ghesonde
werdē om v allen te verlossen. Doort
so segt hem meer dat hi hē selue reede
en dat verteren wille om ons te sendē
die ghene die os verradelike bespron
ghen hebbē Daer op die conix caspus
sone antwoorde en seyde. siet wel toe
hoghe vermetē dat daelt wel en acht
die herstene niet te cleyne. want si sijn
machtich. ic hebt wel beseuen. en segt
dat ic v gheseyt hebbe dat dit onloghe

kerstenen princen mede belast hadden, ende hy seyde: “Heer calijffe van Baldac, daer is die keyser van Griecken, recht oor van Lymborch, die u ontbiet met sinen edelen coninghen, hertoghen ende graven, baenrootsen, ridders ende excuwiers als dat ghy penninghen soecken soudt omme te lossen u schepen ende u lieden die si u af ghevanghen ende feyteliken¹ ghenomen hebben, ende doet hem manschap, goet ende getrouwe te sijn ende laten u afgoderije ende lossen u scheepen, jae, wilt ghi weder in u rijke seylen, want haer lieder macht ende subtiylheit die is u veel te groot om weder te staen. Aldus, her calijffe, siet self in tijts toe eer dat si u over vallen met macht ende met haer groot subtiylheit, also si ons over vallen hebben ende ons af gheworpen hebben. Wilt ghi wel ende wijsselick doen, heer calijffe, so kiest dat ghewin ende verlicht die schade ende over merct wel die woorden van des conincx Caspus sone, die u gheseit heeft dat ghi luttel profijts daer aen doen soudt, al soot ooc wel aen ons ghebleken heeft.”

Daer met liet die amerael sijn woorden, ende hi seide: “Ghi heeren, neemt raedt ende gheeft mi hier op een cort antwoorde, want ic moet haesteliken weder om, also ic ghesworen ende beloofd hebbe nae onse wet daer weder om te comen ende [t3vb] hem lieden hier op een cort antwoord te brenghene.”

Als die calijffe aldus dese woorden verstaen hadde, so wert hy roepende ende briesschende als een verwoet lybaert,² ende hy seyde: “Wat meent die keyser Heyndrick met sinen verraders, dat wi kijnderen sijn!? Hi heeft ons verradelic bestoten ende niet feytelic,³ ende verradelic ons schepen af ghetrocken ende daer nae mijn volck verslaghen ende ghevanghen, dat ic wreken sal eer ic van hier scheyen sal. Ende ick en ben hier niet ghecomen om te vlyen noch hier niet ghecomen om bedwonghen te werden ende hem onderdanich te sijn, mer ic ben hier ghecomen om wrake te nemene vanden gheslachte der Sarasinen die hier ghebleven sijn voor Constantinobelen ofte selve daer voor bliven metten live!”

Doen seyde die ruese Cleopatrin: “Wat meent die keyser met sinen excuwiers, dat wi vervaert sijn, ende dat om tverlies van onsen

1. feyteliken: daadwerkelijk

2. lybaert: leeuw

3. feytelic: in een regulier gevecht

scheepen? Neen, wi niet! Ons sullen corts ander schepen op die hant comen, daer wi mede sullen bewaert sijn, ende cracht van volcke. Aldus en is ons gheenen noot dat wi hem onderdanich sullen sijn ofte eenighe oetmoet doen. Gaet ende segt hem aldus dat wi begheren dat hi u ende alle die ander ghevanghen stell[e]¹ ende setten will[e]² ter rantsoenen! Dat ghelt sal ghesonden werden om u allen te verlossen. Voort so segt hem meer dat hi hem selven reede³ ende dat verteren⁴ wille om ons te senden die ghene die ons verradeliken bespronghen hebben!”

Daer op die coninc Caspus sone antwoorde ende seyde: “Siet wel toe! Hoghe vermeten dat daelt wel.⁵ En acht die Kerstenen niet te cleyne, want si sijn machtich. Ic hebt wel beseven,⁶ ende segt dat ict u gheseyt hebbe dat dit orloghe [t4ra] noch qualic vergaen sal. Ghi sulter mede varen, also ic u ghespelt⁷ hebbe!”

Als dit die calijffe ende die ander soudanen ende ameralen hoorden, so antwoorden sy: “Wi en sijn noch niet vervaert. Laet vry comen datter of comen mach! Wi sullen ooc thonen dat wi noch macht hebben. Ende die ghene die vervaert sijn, die reysen thuys waert ende en gheven niemant quaden moet.”

Die calijffe seyde: “Ortsa, mijn heeren, mijn edele mannen, wi sijn ghedisponeert te samen bi een te leven ende te sterven. Ist niet also?”

Si seyden alle: “Jaet! Ende dat u gheschiet, dat sal ons gheboeren. Wi sijn al te samen ghewillich te wreken dat lijden ende die tormenten die si den onsen beraden hebben.”

Doen seyde die calijffe: “Gaet ende segt den keysere, wilt hi ons yet, dat hy ons come besoecken ende besien wat wy doen. Wy hebben spijs bereet teghen sijn comste. Wi begheren ende versoecken teghen hem te slaene van heden over den derden dach ende bescheyen hem ure ende tijt: dats tusschen twee sonne schijnen⁸ sullen wy hem op

1. Vorsterman 1516: stellen

2. Vorsterman 1516: willen

3. reede: gereed maakt

4. dat verteren wille: zeer tegen zijn zin ermee akkoord gaan

5. Hoghe vermeten dat daelt wel: Hoogmoed komt voor de val.

6. beseven: beseft, ondervonden

7. ghespelt: voorspeld

8. tusschen twee sonne schijnen: tussen zonsopgang en zonsondergang

tvelt van Constantinobelen verwachten met allen sijnder macht ende met alle sijnder hulpen. Draecht hem dese mare ende tijdinge!”

Die amerael seide: “Siet toe dat u niet en berouwe ende dat u niet te leede en vergae. Niet te mijn, ic sal hem die tijdinghe draghen, ende si sullender in verblijden als sijt horen.”

Ende daer met schiet die amerael van hem lieden, ende hi reysde bi die kersten princen, also hi ghesworen ende beloofd hadde, ende hielt sijn trouwe.

Die calijffe ende die ander coninghen, heren, soudanen ende ameralen ghinghen ordineren haer volc tot scharen, daer si die Kerstenen mede bestoten ende bevechten wouden. Si maecten vijf scha-[t4rb]ren van volcke ende een yghelijc schaer was .xxx. duysent sterck, ende si deelden hem lieden in viven op dat velt daer den strijt geschien soude. Ende die calijffe ende Cleopatrinen stonden te samen met haer bataelge in die midde weghen. Aldus proefden si twee daghen lanc haer lieder sterckte ende omme haer ordene te stellene om die kerstenen heeren ende princen te nieute te doen ende also dat heylighe kersten ghelove onder die voeten te brenghen, dat anders comen sal metter hulpen Gods eert vol eyndt werdt. So salmen horen der payiennen schade, schande, lachtere ende verdriet, dat si vercreghen van die kersten princen.

noch qualic vergaen sal. ghi sulter me
 de varen also ic v ghespelt hebbe. Als
 dit die califfē en die ander soudanē en
 ameralen hoorden so antwoorden sy
 wien sijn noch niet veruact. laet v
 comen datter af comen mach. wi sul
 len ooc rhonē dat wi noch macht heb
 ben. en die ghene die veruact sijn die
 repfen thuyt waert en en gheue nie
 mant quaden moet. Die califfē sepe
 den alle iaer. en dar v gheschiet dat sal
 ons gheboerē. wi sijn al te samē ghe
 willich te wreken dat sūden en die tor
 menten die si den onsen beraden heb
 ben. Doen sepe die califfē. gact ende
 segt den keisere wilt hi ons ver dat hy
 ons come besoeckē en besien wat wy
 doen. wy hebben spijse bereet teghen
 sijn comste. wi begheren en verfoeckē
 teghē hem te slaene van heden ouer
 den derden dach. en beschepen hē v
 en tūt dats tusschē twee sonne schijnē
 sullen wy hem op tuel van constan
 tinobelen verwachten met allen sijn
 der macht en met alle sijn der hulpen
 draecht hē dese mare en riddinge. Die
 amerael seide. siet toe dat v niet en be
 rouwe. ende dat v niet te leede en ver
 gae. niet te min ic sal hē die riddinghe
 draghen. en si sullender in verbliden
 als sūt horen. ende daer met schiet die
 amerael van hem lieden. en hi verpde
 bi die herstē punten. also hi gheswoerē
 en belooft hadde. en hielt sijn trouwe.
 Die califfē en die ander coninghē he
 ren soudanen en ameralen ghinghē
 ordineren haer volc tot scharen. daer
 si die kerstē mede bestoren ende be
 uechten woude. Si maecte v hē scha

ren vā volche. en een peghelic schaer
 was. xxx. duysent sterck. en si derden
 hem lieden in viuen op dat velt daer
 de strit geschien soude. En die califfē
 ende cleopatriu stonden te samē met
 haer baraeige in die midde weghē. al
 dus proefden si twee daghē lang haer
 lieder sterckie. en omē haer ordene te
 stellene om die kerstē heerē en pun
 ten te nicute te doen. en also dat hepli
 ghe kerstē ghecloue onder die voeten
 te brenghen. dat anders comē sal met
 ter hulpen gods cert vol cpndt werde
 so sal mē horen der papiemmen schade
 schāde lachtere en verdriet dat si ver
 cegghen van die kerstē punten.
**Hoe die amerael quam aendē kei
 ser heyndic en aen alle sijn heeren hē
 brenghende dantwoorde v andē sara
 sinen der heydenscher hondē. daer sy
 al te samen om blide waren.**
Dat. C. xiiij. capittel.
Als die amerael quā in constan
 tinohelen der stadt so ghinch hi
 eens gans tot des keisers pallays.
 daer hy weerdelic ontfangē was ont
 dat si aen sagē dat hi sijn trouwe hielt
 en weder omē quā. hi groete den kei
 ser en alle sijn heeren elc nae haerder
 weerde en nae sijn ghūse. als mit ma
 met en te nogant die goden warē vā
 harē gheloue. Daer die keiser op an
 woorde en hi sepe. die godē sijn al vā
 cleender cracht. by dat xps ihus is os
 behouder der werelt opet al geschapē
 heeft elc nae sinen wille. hi is en hi sal
 ewelic sijn. mer v godē die sijn al ver
 ganckelic. met dien seide die keiser dat
 laet ic varen. wpe wel doet die sal wel
 hebbē. mer vclaert os hoe di ghi geua
 ren hebt ond die sarasinische. en wat
 antwoort dat ghi brenct ons lancse

Washington, Library of Congress, Rosenwald Collection 1134, fol. t4 recto

*Hoe die amerael quam aenden keyser Heyndric ende aen alle sijn
heeren, hem brengbende dantwoorde vanden Sarasinen, der
heydenscher bonden, daer sy al te samen om blijde waren.*

Dat [.CXIJ.] ¹ capittel.

Als die amerael quam in Constantinobelen der stadt, so ghinck hi eens gans² tot des keyzers pallays, daer hy weerdelic ontfangen was om dat si aen sagen dat hi sijn trouwe hielt ende weder omme quam. Hi groete den keyser ende alle sijn heeren, elc nae haerder weerden ende nae sijn ghijse,³ als mit Mamet ende Ternogant, die goden waren van haren ghelove.

Daer die keiser op antwoorde, ende hi seyde: “Die goden sijn al van cleender cracht by dat Christus Jesus is, ons behouder der werelt, dyet al geschapen heeft, elc nae Sinen wille. Hi is ende Hi sal eewelic sijn. Mer u goden die sijn al verganckelic!” Met dien seide die keiser: “Dat laet ic varen.⁴ Wye wel doet, die sal wel hebben. Mer verclaert ons hoe dat ghi gevaren hebt onder die Sarasijnsche, ende wat antwoord dat ghi brengt. Ons lancxse⁵ [t4va] te horen!”

Doen sprac die amerael: “Keyser ende heere, verleent mi audiencie! Ick sal u verclaren den laste vanden calijffe van Baldac ende voort Cleopatrinen ende alle die ander coninghen, wat haers sins ende meninghe is.”

Doen sprack die keyser: “Her amerael, spreect cloeckelic ende ontdeect ons haren last ende meninghe, wat si voren hebben. Nyemant en sal u verstoren van uwer redenen, mer verstaen ende horen den last ende woorden dijns heeren.”

Doen begoste die amerael cloeckelic sijn woort te voeren, ende hy seyde: “Her keyser, heere, pylaer des landts van Griecken, ic hebbe

1. Vorsterman 1516: .C.xij. — idem in Jan Bouman z.j., maar jongere herdrukken als die van Jacobus van Egmont, Amsterdam z.j., Joannes Kannevet, Amsterdam ca. 1770 en Jan de Lange, Deventer 1773 tellen correct. Vorsterman merkte de fout niet op met als gevolg dat alle volgende capittels ook een onjuist nummer dragen.

2. eens gans: linea recta

3. sijn ghijse: zijn gewoonte

4. Dat laet ic varen: Maar daar gaat het nu niet om.

5. Ons lancxse: Wij verlangen die

te horen. Doen sprac die amerael ke-
ser en heere verleent mi audiencie ick
sal u verclare den laste vande calijffe
van baldac en voor deopatin en al
le die ander coninghe wat haers sins
en meninghe is. Doen sprac die ke-
ser her amerael sprecet doechelic. ende
ontdeck ons haren last en meninghe
wat si voeren hebben. nyemant en sal
u verstoien van uwer redenen. mer
verstaen en hoer den last en woordē
dijns heeren. Doen begoste die ame-
rael doechelic sijn woorde te voeren en
hy seide. her kepler heere pplaer des
lands vā griechē. ic hebbe volbrocht
inden iersten al u beghere en al uwen
last ghesijt ghi mi beuolen hadt. daer
op dat si gheantwoort hebben en mi
belast hebbe u te segghene dat si niet
en sijn ghesint te doene dat ghene dat
u begheren is. want si ghesondē heb-
ben weder ouer in heydenisse om an-
der schepen. en om ander volc. oec so
meenen si u corteliken te verwachte
hier buyten opt velt vā konstantino-
belen. om teghen u kerste te vechten
eenen staenden strijt. open dhen dat
ghi daer toe geneghe sijt. en si meene
en hopen aen alle ons goden dat si u
tonder ende neder werpen sullen mer
haerder machte. en verlossen also die
ghene die hier gheuanghe sijn. en ne-
men haer schepen en goet weder. en
werpē en vernielen die stad vā kon-
stantinobelen inden caluwen gront.
want si wter maten seer sterck sijn. al-
dus ouer siet kepler en heere wat dat
u sins is. ende wat ghy doen oft laten
wilt. Die keiser heyndic die dese woor-
den hoorde vanden amerael seide. ic
verblide my seere in die tidinghe die
ghi mi brenget. en ic hope aen god al-

machtich. en meene op dat mi vrien-
den al te samē ghewilich sijn. en daer
toe den moet hebbe dat ic die vernā-
lendijde honden comē sal te veldē. en
toghē daer mijn keplerlike macht en
verlagghen also die onghelouighe par-
tije der heydenē. die verlinaders sijn
der kerkenē wer. Doen seide erlijtes
en demofoen wi sweeren en gheloue
u heer kepler dat wy u daer toe sullen
behulpelic sijn nae os wterste macht.
en des gelijcx seide die coninc lodewijc
van viancrē. en euac die coninc vā
aragoen. ende voor die oude graue
vā athenen. en die oude hertoghe vā
lymborch. Aldus ghinghen si te samē
bankenteren etcn en dincē mer al-
le die heere en vrouwen die daer wa-
ren. En daer nae dat die maeltijt ghe-
daen was so ghinc een peghelic wan-
delen. die een int vergier. die ander in
den boomgaert. Erlijtes die coninc vā
armeniē en margrieta vā lymborch
die ghinghen in die sale te samen spie-
kende van minnen en vā houwene.
daer si beyde wel toe ghesint ware so
dat erlijtes seide. o margrieta lief wa-
re dese strijt ghepasseert. so sal ic u ma-
ken bi der gratie gods. en by conseue
uwes vaders en moeders ee ghewel-
dighe coninghinne vā armenien. en
u trouwen tot eenen wettelike wiue.
en u biedende alle eere ende weerde.
Daer op dat margrieta antwoorde
en seide. o erlijtes riddere en ghewel-
dich coninc in armenien land ic danc
u seer der eere en der weerdicheyt. die
ghi mi bier. ic kenne my seluē te neder
gheboten om te comē tot sulcher eere
en weerden als ghi my bier. Aldus sal
ic gaē biddē god almachtich schepper
henelrijcx ende aertrijcx. en sijn lieue

volbrocht in den iersten al u begheren ende al uwen last, ghelijc ghi mi bevolen hadt. Daer op dat si gheantwoort hebben ende mi belast hebben u te segghene dat si niet en sijn ghesint te doene dat ghene dat u begheren is, want si ghesonden hebben weder over in heydenisse om ander scheepen ende om ander volc. Ooc so meenen si u corteliken te verwachten hier buyten opt velt van Constantinobelen om teghen u Kersten te vechten eenen staenden strijt, op en dyen dat ghi daer toe geneghen sijt, ende si meenen ende hopen aen alle ons goden dat si u tonder ende neder werpen sullen met haerder machte ende verlossen also die ghene die hier ghevanghen sijn ende nemen haer scheepen ende goet weder ende werpen ende vernielen die stadt van Constantinobelen inden caluwen gront, want si uuter maten seer sterck sijn. Aldus over siet, keyser ende heere, wat dat u sins is, ende wat ghy doen oft laten wilt.”

Die keiser Heyndric die dese woorden hoorde vanden amerael, seyde: “Ic verblijde my seere in die tijdinghe die ghi mi brengt, ende ic hope aen God al-[t4vb]machtich ende meene, op dat mijn vrienden al te samen ghewillich sijn ende daer toe den moet hebben, dat ic die vermalendijde honden comen sal te velde ende toghen daer mijn keyserlike macht ende verjaghen also die onghelovighe partije der heydenen, die versmaders sijn der kerstenen wet.”

Doen seyde[n]¹ Etsijtes ende Demofoen: “Wi sweeren ende gheloven u, heer keyser, dat wy u daer toe sullen behulpelic sijn nae ons uuterste macht.” Ende des gelijcx seyde die coninc Lodewijc van Vrancrijc ende Evac, die coninc van Arragoen, ende voort die oude grave van Athenen ende die oude hertoghe van Lymborch.

Aldus ghinghen si te samen banckenteren, eten ende drincken met alle die heeren ende vrouwen die daer waren. Ende daer nae dat die maeltijt ghedaen was, so ghinc een yghelic wandelen, die een int vergier, die ander in den boomgaert.

Etsijtes, die coninc van Armenien, ende Margrieta van Lymborch, die ghinghen in die sale te samen sprekende van minnen ende van houwene, daer si beyde wel toe ghesint waren, so dat Etsijtes seide: “O, Margrieta lief, ware dese strijt ghepasseert, so sal ic u maken bi der

1. Vorsterman 1516: seyde

gracien Gods ende by consente uwes vaders ende moeders een gheweldighe coninghinne van Armenien ende u trouwen tot eenen wetteliken wive ende u biedende alle eere ende weerde.”

Daer op dat Margrieta antwoorde ende seyde: “O, Etsijtes, riddere ende gheweldich coninc in Armenien landt, ic danc u seer der eeren ende der weerdicheyt die ghi mi biet. Ic kenne my selven te neder gheboren om te comen tot sulcker eeren ende werden als ghi my biet. Aldus sal ic gaen bidden God almachtich, schepper hemelrijcx ende aertrijcx, ende Sijn lieve [t5ra] moeder ende alle sancten ende sanctinnen dat si u lieden laten seghe ende victorie vercrijghen omme te vechten teghen die onghelovighe honden, die ons benijden ende belegghen hebben, cleen tot haerder baten.”

Doen seyde Etsijtes: “O, Margrieta lief, nu hoor ic wel dat ghi sorge draghet voor die gheene die ghy bemint. U doecht is streckende ende u edel fame boven alle ander maechden die nu leven, uut welcker causen ghi sijt mi medecine ende balsame der herten gesonde. U doecht die can verwinnen alle quaetheyt!”

Met deser redenen ende andere woorden so ghinghen si inden vergier daer die ander waren, die al daer bedreven alderhande manieren van ghenoechten: van schakene, van mornijfelen,¹ van ticketacken,² vanden hase te jaghene³ ende vanden steen te werpene,⁴ ende van alles datter edelheyt aen gaet, bedreven si daer. Die keyser Heyndric met sinen ouden vadere ende die grave van Athenen ende meer ander oude, edele mannen saghen dese ghenoechte aen ende hadden daer in eenen groten moet dat die edele mannen so wel te vreden waren, ende si bedreven die ghenoechte om dies wille dat si souden bevechten haer vianden.

Die keyser Heyndric seyde: “O, vader heere, hoe sullen wijt ordineren ende ons bataelge stellen om ons vianden te bevechtene, die ons gaerne verdriven ende verminderen⁵ souden?”

1. mornijfelen: kaartspelen (Frans: mornifle), kwartetten [?]

2. ticketacken: trictrac (backgammon)

3. vanden hase te jaghene: achter de vrouwen aanzitten [?] — zie *WNT* s.v. HAAS (I) — kaartspel [?]

4. vanden steen te werpene: voorloper van kogelstoten [?] — dobbelen [?]

5. verminderen: verzwakken

mpeder en alle sancten en sanctinnen
 dat si v liede laten seghe ende victorie
 pertrughe, om te vechten teghen die
 onghelouighe hondē. die ons bentdē
 en beleggen hebben dien tot haerder
 baten. Doen seide cristē. o margre-
 ta lief nu hoor ic wel dat ghi soige dia-
 ghet voor die gheene die ghy bemint.
 v doecht is streckende en v edel fame
 bouen alle ander maechden die nu le-
 uen. wt welker causen ghi sijn mi me-
 decine en balsame der herte gefonde.
 v doecht die can verwinne alle quaet
 heyt. Met deser redenen ende andere
 woorden so ghinghen si indē vergier
 daer die ander warē. die al daer bedre-
 uen alderhande manieren van ghe-
 noechten van schakene van moins-
 felen van rictetachen vandē halse te
 iaghene en vanden steen te werpene
 en van alles datter edelheyt aen gact
 bedreuen si daer. Die keiser heynduc
 met sinen ouden vadere en die graue
 vā athenē en meer ander oude edele
 mānen saghen dese ghenoechte aen.
 en haddē daer in eenen groeten moet.
 dat die edele mannen so wel te vieden
 warē. ende si bedreue die ghenoechte
 om dies wille dat si soudē beuechten
 haer viandē. Die keiser heynduc sey-
 de. o vader heere hoe sullen wt oidi-
 neren en ons bataelge stellen om os
 viandē te beuechten. die ons gaerne
 verduē en verninderē soude. Doē
 sprac die hertoghe van lymbouch. siet
 heynduc sone ic ben een oudt man en
 ic hebbe in menige bataelge geweest
 ende mijn oude luf ghewaeche reghe
 gods vianden. en ich ben also ghemo-
 ueert en also ghesint also verre alst v
 allen belieft so sal ic ten nacht mit den
 coninc lodewijc van vianrijche die

schaer wake houdē buyten der stade.
 en die heydeneen sal ic eenen toert doe
 daer si hem iurel voor wachtē sullen.
 Aldus mijn be-minde sone en ghi hee-
 ren al te same sijn te vieden ende laet
 mi ghewerde. voor siet v stede wel en
 beset v mueren. en verwacht onser
 teghen ons weder keeren. Die keiser
 antwoorde en seide. o hertoghe mijn
 wuertien vader siet wel voor v. die
 papiennen der heydensijer hondē
 sijn listich en seer machich vā volke
 ic vree oft si v per mefoeden. ofte dat
 ghi hinder oft schade mocht liden. en
 ooc voor v her coninc lodewijc. Daer
 op die coninc lodewijc antwoorde en
 seide sijn te vieden. ende laet ons ghe-
 werden wi sullen wej maken. god is
 alle dinc machich. ende hi sal ons by-
 staen mit sinder oueruloedigher gra-
 dien. Doen seide margrieta vā lym-
 bouch. o vader heere ic soighe oft v per
 messchien mochte. ic bidde v wilt roch-
 te hups bliuen. en laet den inghers
 doen die ionc en listich sijn. laet die die
 sarasinen besormen en beuechte en
 blijft te hups. ic bidde v op vaderlike
 minne. Doē sprac die hertoghe o mar-
 grieta mijn schoon dochter sijn gcrust
 gaer bi uwer moedere en uwer suster
 die keiserinne ersebia en weest v ver-
 makende met solachede in genoech-
 ten. en en socht voor ons niet. en laet
 god voor ons soighe die wi sijn vian-
 den begheren te neuten te doene. en
 daer op te wickene den thoir dē lach-
 tere die si hem daghelic doen. en ons
 gheloue versmadē. Doen seide die kei-
 ser heynduc. o vader heere nae dien
 dat ghier aen wilt. so sal ic acouters
 senden van achtere die v gade staen
 sullen o te weest hoe ghy varē sult. dat

Doen sprac die hertoghe van Lymborch: “Siet, Heyndric sone, ic ben een oudt man, ende ic hebbe in menige bataelge geweest ende mijn oude lijf ghewaecht teghen Gods vianden, ende ick ben also ghemoveert ende also ghesint, also verre alst u allen belieft, so sal ic ten nacht mit den coninck Lodewijc van Vrancrijcke die [t5rb] schaer wake houden buyten der stadt, ende die heydenen sal ic eenen toere¹ doen daer si hem luttel voor wachten sullen. Aldus, mijn beminde sone ende ghi heeren al te samen, sijt te vreden ende laet mi ghewerden. Voor siet u stede wel ende besedt u mueren ende verwacht onser teghen ons weder keeren!”

Die keyser antwoorde ende seyde: “O, hertoghe, mijn uutvercoren vader, siet wel voor u! Die payiennen der heydenscher honden sijn listich ende seer machtich van volcke. Ic vreesse oft si u yet mesdeden ofte dat ghi hinder oft schade mocht lijden, ende ooc voor u, her coninc Lodewijc.”

Daer op die coninc Lodewijc antwoorde ende seyde: “Sijt te vreden ende laet ons ghewerden! Wi sullen wel maken. God is alle dinc machtich, ende Hi sal ons by staen mit Sijnder overvloedigher graciën.”

Doen seyde Margrieta van Lymborch: “O, vader heere, ic sorghe oft u yet messchien mochte. Ic bidde u, wilt toch te huys bliven ende latet den jonghers doen, die jonc ende lustich sijn. Laet die die Sarasinen bestormen ende bevechten ende blijft [ghi]² te huys. Ic biddes u op vaderlike minne.”

Doen sprac die hertoghe: “O, Margrieta, mijn schoon dochter, sijt gerust! Gaet bi uwer moedere ende uwer suster, die keiserinne Eresebia, ende weest u vermakende met solaesheden in genoechten ende en sorcht voor ons niet ende laet God voor ons sorghen, die wi Sijn vianden begheren te nyeuten te doene ende daer op te wreken den thoren, den lachtere die si Hem daghelicx doen, ende ons ghelove versmaden.”³

Doen seide die keiser Heyndrick: “O, vader heere, nae dien dat ghijer aen wilt, so sal ick acouters⁴ senden van achtere, die u gade slaen sullen om te weten hoe ghy varen sult.”

1. toere: krijgslist

2. Ontbreekt in Vorsterman 1516 — aangevuld naar Jan Bouman z.j.

3. Door het Heilig Land te bezetten.

4. acouters: verkenners

Dat [t5va] docht hem lieden seer goet. Ende die hertoge ende die coninc Lodewijc ginghen hem ghereeden om die Sarasinen eenen thoer te doene ende dat gans stil ende secretelick, also men noch wel horen sal.

docht hē liedē seer goet. en die hertoge
en die coninc lodewic ginghē hē ghe-
reeden om die sarasinen eenen choer
te doene. en dat gans stil en secretelech
also men noch wel horen sal.

Hoe dat die hertoghe en die coninc
lodewic toghen bi nachte ter poouten
wt met hare volche. om te rancene
die sarasinen dieer luttel op wachten.

Dat. C. xiiij. capittel.

Is die coninc en die hertoge ter
poouten wt warē ghereden. en
dat met haren volche. so sondē si eenē
verspier wt om te wetē waer die hey-
denen laghē en wat si bedieuen Dese
verspier reet so verre dat hi quā aent
velt daer die sarasinen warē. hi bant
sijn paert aen eenē boom wtē weghe
staen. en hi ghinc te voet en quā aent
velt daer die heydenē die schaer wake
hielden. Hi sloop al heymelic dat men
sijns niet ghewac en werde so verre
dat hi sach dat cleopatin die rucle die

wake hadde. en die coninc vā capado-
cien. en si warē wel sterck. vi. duysent
mānen. Als die verspier dir ouersten
hadde. so liep hi weder om daer hi sijn
paert ghebonden hadde. en lade daer
op en reedt weder bi den coninc en bi
den hertoghe van limboich. Als hi bi
hē lieden ghetomē was. so vraechē
si hem hoer daer stont. en wat hi ghe-
hoor ende gesien hadde. Dōen seyde
die verspier ghi heerē en volken ghy
sult wetē hoe dat die schaer wake vā
die sarasine en heidensche hondē hier